

Učenci na glasbenih šolah ustvarjajo glasbene vsebine – Zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

Dr. Dimitrij Beuermann

Zavod RS za šolstvo, OE Murska Sobota
Slomškova ulica 33,
9000 Murska Sobota

dimitrij.beuermann@zrss.si

Students in Music Schools Create Musical Content – Mapping Educational Goals, Traits and Team Roles

Izvleček

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na predlog Nacionalne komisije za glasbeno šolstvo in Zavoda Republike Slovenije za šolstvo določil minimalne standarde znanja na glasbenih šolah, tudi na področju ustvarjanja glasbe. Vsak učenec mora pri predmetih nauk o glasbi in solfeggio vsako leto ustvariti in zapisati najmanj eno glasbeno vsebino. V prvem delu članka bomo izobraževalni cilj *učenci ustvarjajo* umestili na *zemljevid izobraževalnih ciljev* in nato v drugem delu predstavili še *zemljevid* človekovih *osebnostnih lastnosti*. V tretjem delu članka bomo oba zemljevida združili in oblikovali *zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog*. Na njem bomo opisali dva tipična načina izobraževalnega potovanja: po delnem in celostnem obsegu zemljevida. Pokazali bomo, da je prav doseganje izobraževalnega cilja *učenci ustvarjajo* nujen pogoj za prehod iz delnega v celostni obseg izobraževalnega potovanja. S prikazanimi razmisleki bomo preuredili in nadgradili strukturo izobraževalnih ciljev in procesov v tradicionalno uveljavljeni Bloomovi taksonomiji.

Ključne besede: glasbena šola, ustvarjalnost, izobraževalni cilji, osebnostne lastnosti, timske vloge.

Abstract

On the recommendation of the National Commission for Music Education and the Slovenian Institute of Education, the Council of Experts of the Republic of Slovenia for General Education has established

minimum standards of knowledge and skills in music schools, which also cover the area of music creation. Each student must compose and notate at least one piece of music each year for music theory and solfeggio. The first part of the article places the “students will create” objective on the map of educational objectives. The second part provides a map of human personality traits. The “Map of Educational Goals, Personality Traits and Team Roles” is then made by combining the first two maps. The article shows how to create an educational journey using two typical methods: a partial map and a full-scale map. We shall demonstrate that switching from a partial to a full-scale educational journey requires accomplishing the “students will create” educational objective. The structure of educational goals and procedures in the conventional Bloom’s taxonomy framework is restructured and improved using the proposed factors.

Keywords: music school, creativity, educational objectives, personality traits, team roles.

1. del: Oblikovanje zemljevida izobraževalnih ciljev

Zemljevid elementov tonskega in barvnega kroga, ki ga je oblikoval Isaac Newton, bomo uporabili kot predlogo za oblikovanje zemljevida izobraževalnih ciljev. Toda na začetku si najprej oglejmo, kako se naokrog nas, v naravi, iz posameznih delov sestavlja celota.

Prepoznavanje razvojnih zakonitosti v naravi

Tonska zaporedja

Najbolj pomembni glasbeniki so se zapisali v poglavja glasbene zgodovine predvsem s svojo zmožnostjo zaznavanja smeri *bodočega* razvoja glasbe. S svojimi deli so utirali pota novim razumevanjem in nato še izvajalski praksi glasbene umetnosti. Drugi jim sledijo, kajti zanje velja naslednji izrek (Veyne, 1998, str. 165):

»Kadar človek ne vidi tistega, česar ne vidi, ne vidi niti tega, da ne vidi. Še toliko manj lahko prepozna zverženo obliko teh meja: misli, da živi v naravnih mejah.«

Človek je najprej zavestno zaznal *ritem*; tega lahko vsakdo tudi danes prepozna v delovanju lastnega telesa ali pa ga opazuje vsenaokrog v naravi. Ko se nekaj ponovi, smo že v ritmu, pravijo, in takšna je bila za nekdanjega človeka vsa glasbena celota – takrat na obzorju

še ni bilo videti česa drugega. *Melodija* se je pojavila kasneje: iz posameznih tonov ter nato klicnih terc in drugih kratkih motivov so se njeni obsegi sčasoma razširili v različne pentatonične strukture. Šele v zadnjih tisočletjih so prišle v rabo sedemtonske lestvice, ki so, skladno z zgradbo alikvotnih tonov, izpolnile celotni lestvični prostor. Nazadnje se je začela razvijati še *harmonija*: po njenih pravilih se lestvični toni povezujejo v bolj ali manj blagozvočne akorde (Beuermann, 2013, str. 14–18). Sedanji razcvet glasbene umetnosti torej izhaja iz preteklega spoznavanja in današnjega zavedanja o *celoti* glasbenih elementov.

Barvna zaporedja

Tudi zaznavanje in prepoznavanje barv se je pri človeku izgrajevalo postopoma. Ljudje so najprej opazili temo in svetlobo, nekoliko kasneje pa se je v njihovih mislih izostrila podoba rdeče barve (kaj se ne bi, ob vseh krvavih spopadih v človeški zgodovini). Pravijo, da je oranžna barva prišla v zavest Kranjcev šele v Prešernovem času, ko so na tržnice prispele prve pomaranče iz Afrike. V splošnem pa se zadnja osamosvoji modra barva in šele od takrat lahko v mavrici zavestno prepoznamo celotno zaporedje barvne lestvice.

Človek je najprej zavestno zaznal *ritem*.

Melodija se je pojavila kasneje: iz posameznih tonov ter nato klicnih terc in drugih kratkih motivov so se njeni obsegi sčasoma razširili v različne pentatonične strukture.

Newtonov tonski in barvni krog

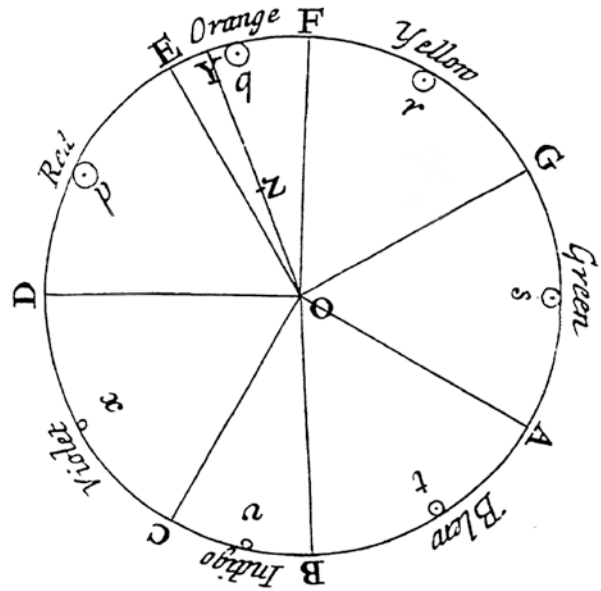
Slika 1: Isaac Newton

Isaac Newton, ki je bil eden največjih svetovnih umov, je naraščanje števila zvočnih in svetlobnih nihajev razporedil v krog z obsegom ene oktave. Na ustreznih mestih je označil položaje posameznih tonov in barv ter pri tem kar najbolj nazorno razkril tudi njihove medsebojne odnose. Na Sliki 2 vidimo, na primer, da so na nasprotnih straneh tonskega kroga disonantni tritonusi, ki so pisatelja Frana Milčinskega nemara napotili, da je svojega junaka poimenoval »razbojnik Cefizelj«. Na nasprotnih straneh barvnega kroga pa najdemo nasprotujoče si pare barv: rdečo in zeleno, modro

Nazadnje se je začela razvijati še **harmonija**: po njenih pravilih se lestvični toni povezujejo v bolj ali manj blagozvočne akorde.

in oranžno ter rumeno in vijoličasto; če te dvojice barv zmešamo med sabo, se bodo pred našimi očmi spremenile v neugledne sive packe.

Newtonova krožna razporeditev tonov in barv pa nas opozarja še na nekaj zanimivega. V zaporedju tonskega

Slika 2: Newtonov tonski in hkrati barvni krog

kroga se parni in neparni toni izmenično povezujejo v durove in molove trozvoke, v zaporedju barvnega kroga pa se izmenjujejo osnovne in sestavljene barve.

Sestavni deli in celota

Poznavanje vseh sestavnih delov je nujen pogoj za pravilno razumevanje celote. V članku ugotavljamo, da se je zbirka izobraževalnih ciljev na glasbenih šolah izpopolnila, zato lahko že v tem trenutku postavimo naslednjo trditev: »Šele z uvedbo glasbene ustvarjalnosti učencev se celota glasbenega izobraževanja lahko izgradi v popolnosti.«

To trditev je seveda treba še dokazati. V nadaljevanju si bomo zato najprej ogledali potovanje, ki je v zadnjih sedemdesetih letih pripeljalo do razumevanja celote šolskih izobraževalnih ciljev ter njihovih medsebojnih odnosov.

Odkrivanje krožne razporeditve izobraževalnih ciljev

Obdobje pred uvedbo izobraževalnega cilja ustvarjalnost

Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev (Anderson, 2016) že dobro polovico stoletja pomembno določa delovanje šolskih sistemov po vsem svetu.

Preglednica 1: Zaporedje izobraževalnih ciljev Bloomove taksonomije iz leta 1956

6 Evalvacija
5 Sinteza
4 Analiza
3 Uporaba (v novih situacijah)
2 Razumevanje
1 Poznavanje

Po napotkih Bloomove taksonomije so učenci dosegali izobraževalne cilje *po predpisanem vrstnem redu*, predstavljenem v Preglednici 1. Učno snov je bilo treba najprej *spoznati*, jo nato *razumeti* in kasneje tudi *uporabljati v novih situacijah*. Med sosednjima izobraževalnima ciljema *poznavanje* in *razumevanje* je orjaški miselni skok, zato so ga učitelji (predvsem za bistrejše učence, pa kar mimo zapovedanega vrstnega reda!) napolnjevali z *analizo*, *sintezo* in *evalvacijo*. Ustvarjalnost se še ni uvrstila v nabor izobraževalnih ciljev, kajti po drugi svetovni vojni je bilo najprej treba, *brez velikih vprašanj ali drznih idej*, obnoviti porušene države (Beuermann, 2000).

Potreba po *ustvarjalnosti* se najprej pokaže v gospodarskih organizacijah

Izbirčni kupci so v poznejšem obdobju obilja zahtevali vedno več in pri tekmovanju za tržne deleže so jim morale gospodarske organizacije nenehno ponujati nekaj novega; tako je še danes. Meredith Belbin (1993) je opozoril, da imajo oziroma morajo imeti uspešne organizacije v svojih vrstah tudi ustvarjalne sodelavce.

V letu 2002 je bila, v odgovor na Belbinove ugotovitve, oblikovana revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev (Anderson, 2016). V njej se je pojavil tudi izobraževalni cilj *ustvarjalnost*; toda, hm ... umeščen je bil na najvišje mesto učnega zaporedja. To je seveda pomenilo, da so morali učenci *naprej doseči* vse poprej predpisane izobraževalne cilje, in šele potem naj bi smeli tudi malo ustvarjati. Ko je ta ali oni učenec, na primer, vprašal »Učitelj, kdaj bom pa jaz kaj ustvarjal?«, mu je učitelj mnogokrat lahko odgovoril le takole: »Ne vem, morda nikoli!«

Meredith Belbin pa, nasprotno, nikoli ni predvideval, da bi morali ustvarjalni posamezniki najprej pridobiti praktične izkušnje na vseh oddelkih organizacije. Če so bili pri ustvarjanju uspešni, je bilo to za njihove menedžerje čisto dovolj.

Marinova taksonomija izobraževalnih ciljev

Prikaz podrobnosti revidirane Bloomove taksonomije izobraževalnih ciljev lahko brez velike škode kar preskočimo. Že pet let poprej, namreč v letu 1997, je v okviru velike državne prenove učnih načrtov v Republiki Sloveniji pripravila komisija Nacionalnega kurikularnega sveta pod vodstvom Ivana Marina predloge posodobljenih učnih načrtov za glasbene šole (Marin, 1997, v: Kuret, 2003). V Preglednici 2 so najprej zbrani zapisi izobraževalnih ciljev Marinove taksonomije, poleg njih pa so ti cilji zapisani še prvi osebi ednine – tako se danes želi poudariti središčno vlogo učenca.

Preglednica 2: Marinova taksonomija izobraževalnih ciljev iz leta 1997 in današnji splošni zapis izobraževalnih ciljev

6 Igrajo ali plešejo v skupini	6 Sodelujem
5 Ocenjujejo in vrednotijo glasbo ali ples	5 Presodim
4 Solfedžirajo oziroma oblikujejo zvok ali gib	4 Razčlenim
3 Ustvarjajo glasbo ali ples	3 Ustvarim
2 Spoznavajo glasbo ali ples	2 Spoznam
1 Igrajo, pojejo ali plešejo	1 Razumem

Izobraževalni cilj *spoznavajo* je v učnih načrtih na glasbenih šolah sicer združen v skupni izobraževalni cilj *spoznavajo, ocenjujejo in vrednotijo glasbo*. Da bi se izobraževalni cilj *spoznavanje* preveč ne izpostavil na račun cilja *razumevanje*, je bilo dogovorjeno. Manj je več! – je veljalo tudi že takrat.

Prednosti Marinove taksonomije izobraževalnih ciljev

Oglejmo si, kako prikazana razporeditev izobraževalnih ciljev odpravlja mnoge pomanjkljivosti prve

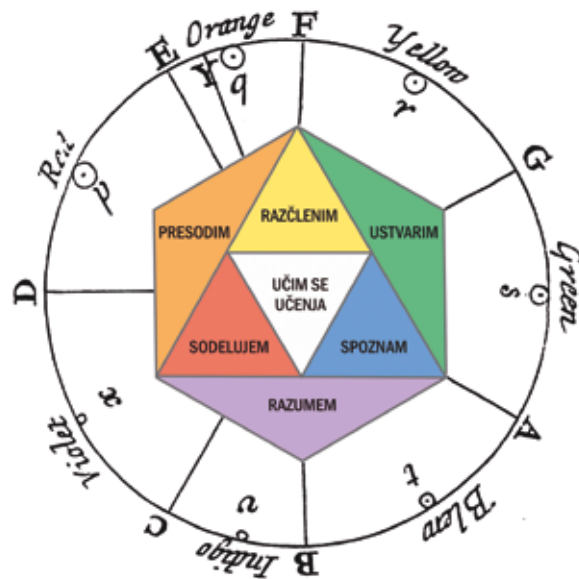
Bloomove taksonomije in prav tako tudi njene kasnejše revidirane različice.

- Doseganje izobraževalnega cilja *razumem* sedaj pomeni začetni – in hkrati tudi končni izobraževalni cilj. Če učenci *razumejo*, kar igrajo, pojejo ali plešejo, bodo znali svoje pridobljeno znanje dobro prikazati tudi na različnih nastopih.
- Poprejšnja zadrega in negotovost pri povezovanju izobraževalnih ciljev *spoznam* in *razumem* se razreši s spremembo smeri oziroma zaporedja doseganja ciljev. Na podlagi učenčevega poprejšnjega *razumevanja* učne snovi (seveda, v ravno pravi meri glede na njegove sposobnosti in spretnosti!), mu učitelj predlaga *spoznavanje nove učne snovi*; učenec jo zatem utrjuje s pomočjo preostalih izobraževalnih ciljev.
- Ob koncu vsakokratnega učnega sklopa je umeščen izobraževalni cilj *sodelujem*, ki razširja pomenško območje Bloomovega cilja *uporaba v novih situacijah*. Učenci igrajo z učiteljem, z drugimi učenci, s korepetitorji ter sodelujejo v komornih skupinah in orkestrih. Pri tem morajo *zelo javno* predstaviti tudi svoj osebni odnos do učenja. Motivacijo za delo prikažejo s svojo natančnostjo in zanesljivostjo, kar je pomemben sestavni del njihovega znanja in usposobljenosti. Ob *sodelovanju* se *razumevanje* učencev izpopolni, utrdi in prestavi na višjo raven; na tej podlagi se učenje lahko nadaljuje v novem učnem krogu. Primož Kuret, predsednik Nacionalne komisije za vsebinsko prenovno glasbenega šolstva, ki je dokončno uredila učne načrte, je takrat rekel: »Zavedajmo se, da predstavlja sodelovanje učencev v orkestrih najvišji cilj glasbene šole!«
- *Ustvarjanje* je umeščeno na sredino procesnega zaporedja izobraževalnih ciljev. Učenec za ustvarjalno gradivo uporabi tiste reči, ki jih že *razume*,

o uspešnosti svojih ustvarjalnih dosežkov pa razmišlja nekoliko kasneje, v okviru izobraževalnih ciljev *razčlenim* in *presodim*.

Parno-neparna razporeditev izobraževalnih ciljev in Newtonov krog

Na Sliki 3 je poprejšnji enodimenzionalni zapis izobraževalnih ciljev razporejen na *ustrezna območja* Newtonovega tonskega in barvnega kroga. Izobraževalni cilji so umeščeni znotraj različnih barvnih likov, ki s svojimi oblikami ponazarjajo njihovo parno-neparno porazdelitev.

Slika 3: Izobraževalni cilji, umeščeni v okolje Newtonovega tonskega in barvnega kroga

Parno-neparna porazdelitev izobraževalnih ciljev

Zgradba Newtonovega kroga nas opozarja, da se utegne *tudi celota izobraževalnih ciljev* združevati po parno-neparnih zaporedjih; in res je tudi v njih mogoče

Preglednica 3: Nekaj primerov parno-neparne zgradbe tonov in barv ter hkrati tudi izobraževalnih ciljev

Durovi in molovi akordi	c – e – g	d – f – a
Primarne in sekundarne barve	Modra, rumena in rdeča	Vijoličasta, zelena in oranžna
Individualizacija in personalizacija	Spoznam, razčlenim in sodelujem	Razumem, ustvarim in presodim

prepoznati dve skupini z različnimi lastnostmi. V Preglednici 3 so navedeni primeri parno-neparnih zaporedij tonov in barv, pa tudi izobraževalnih ciljev.

Parno-neparna razporeditev tonov in barv nam v današnjih časih vsekakor ne more povzročati miselnih težav. Natančneje pa si oglejmo, kako se po tem zaporedju izmenjujejo značilnosti izobraževalnih ciljev. Tisti, ki so prikazani v primarnih barvah, so še posebej primerni za individualizacijo učenja, in tisti, ki so prikazani v sekundarnih barvah, so še posebej primerni za personalizacijo učenja.

Individualizacija izobraževalnih ciljev

Princip individualizacije nam pri izobraževalnih ciljeh *spoznam, razčlenim in sodelujem* nalaga, da za vsakega učenca pripravimo program učenja *z njemu ustrezno težavnostjo*. Učenci z nekoliko manjšimi glasbenimi oziroma razumskimi sposobnostmi torej lahko spoznavajo lažje skladbe, za njihovo učenje lahko porabijo nekoliko več časa, izvajajo pa jih lahko v nekoliko počasnejšem tempu. Kasneje si bomo ogledali tudi, kakšno vlogo imajo pri tem posameznikova čutila, razum in čustva.

Personalizacija izobraževalnih ciljev

Princip personalizacije pa nam nalaga, da pri izobraževalnih ciljeh *razumem, ustvarim in presodim* obravnavamo vsakega posameznega učenca kot osebo *z edinstvenim spletom osebnostnih lastnosti*. Vsakdo med nami razume stvari na svoj način, ustvarjalno zлага posamezne elemente v celoto po svojih spretnostih in volji ter razume oziroma presoja o stvareh iz svojega zornega kota. Na splošno se naše osebnostne lastnosti ne pojavljajo v čisti obliki. Smo pač takšni, kot smo: zgrajeni iz podedovanih lastnosti, oblikujejo nas vplivi iz okolja, utrjujejo nas naša lastna dejanja. Personalizacija poučevanja se, na primer, dobro izrazi z naslednjim vprašanjem učitelja: »Dragi učenec! Zaigral ti bom tri približno enako težavne, toda hkrati povsem različne skladbe. Povej mi, katera ti je najbolj všeč, pa se jo bova naučila!«

Z individualizacijo izobraževalnih ciljev (*spoznam, razčlenim in sodelujem*) učitelj *najprej* uskladi obseg in težavnost učnih nalog za posameznega učenca

z njegovimi glasbenimi in razumskimi zmožnostmi. Šele zatem pa učitelj uporabi personalizacijo izobraževalnih ciljev, pri čemer sooblikuje razvoj osebnostnih lastnosti posameznega učenca (*razumem, ustvarim in presodim*).

Učenec bo svoje načine spoznavanja, razumevanja ter čustvovanja še posebej jasno razkril pri ustvarjanju lastnih glasbenih vsebin; pri tem ga mora učitelj seveda *prav tako* kočutno podpirati.

Princip individualizacije nam pri izobraževalnih ciljeh *spoznam, razčlenim in sodelujem* nalaga, da za vsakega učenca pripravimo program učenja z njemu ustrezno težavnostjo.

Izobraževalni cilj *Učim se učenja*

Na sredino Newtonovega zemljevida smo umestili še izobraževalni cilj *učim se učenja*; ta se dotika vseh drugih izobraževalnih ciljev. S svojo središčno lego nas opozarja, da bo le uravnoteženo doseganje *vseh izobraževalnih ciljev* omogočilo učencem uspešno samostojno učenje – to je zanje pomembno pri vaji doma in še posebej po koncu izobraževanja na glasbenih šolah. Anderson (2016, str. 78) to vrsto znanja opiše takole: »Metakognitivno znanje je znanje o spoznavanju na splošno, pa tudi zavedanje in poznavanje lastne poti spoznavanja.«

Vsakdo med nami razume stvari na svoj način, ustvarjalno zлага posamezne elemente v celoto po svojih spretnostih in volji ter razume oziroma presoja o stvareh iz svojega zornega kota.

2. del: Zemljevid osebnostnih lastnosti

V tem poglavju si bomo postavili naslednje vprašanje: Kaj vse se pravzaprav spreminja, ko učenci dosega izobraževalne cilje?

Naša razmišljanja bomo pri tem razdelili na tri dele in jih (čisto po šolsko!) poimenovali z imeni izobra-

ževalnih ciljev individualizacije. V prvem delu bomo uporabili naša **čutila** in *spoznali* posamezne besede, ki opisujejo človekove osebnostne lastnosti, v drugem delu pa bomo uporabili naš **razum**, s katerim bomo *razčlenili* načine njihovega združevanja v skupine ter pregledali tudi sestavne dele teh skupin. V tretjem delu bomo pregledali, kako naša **čustva** povezujejo sporočila čutil in razuma. Pri tem se namreč ustvarja naša *notranja motivacija*, ki sproža ter podpira *delovanje* in *sodelovanje* pri uporabi pridobljenega znanja.

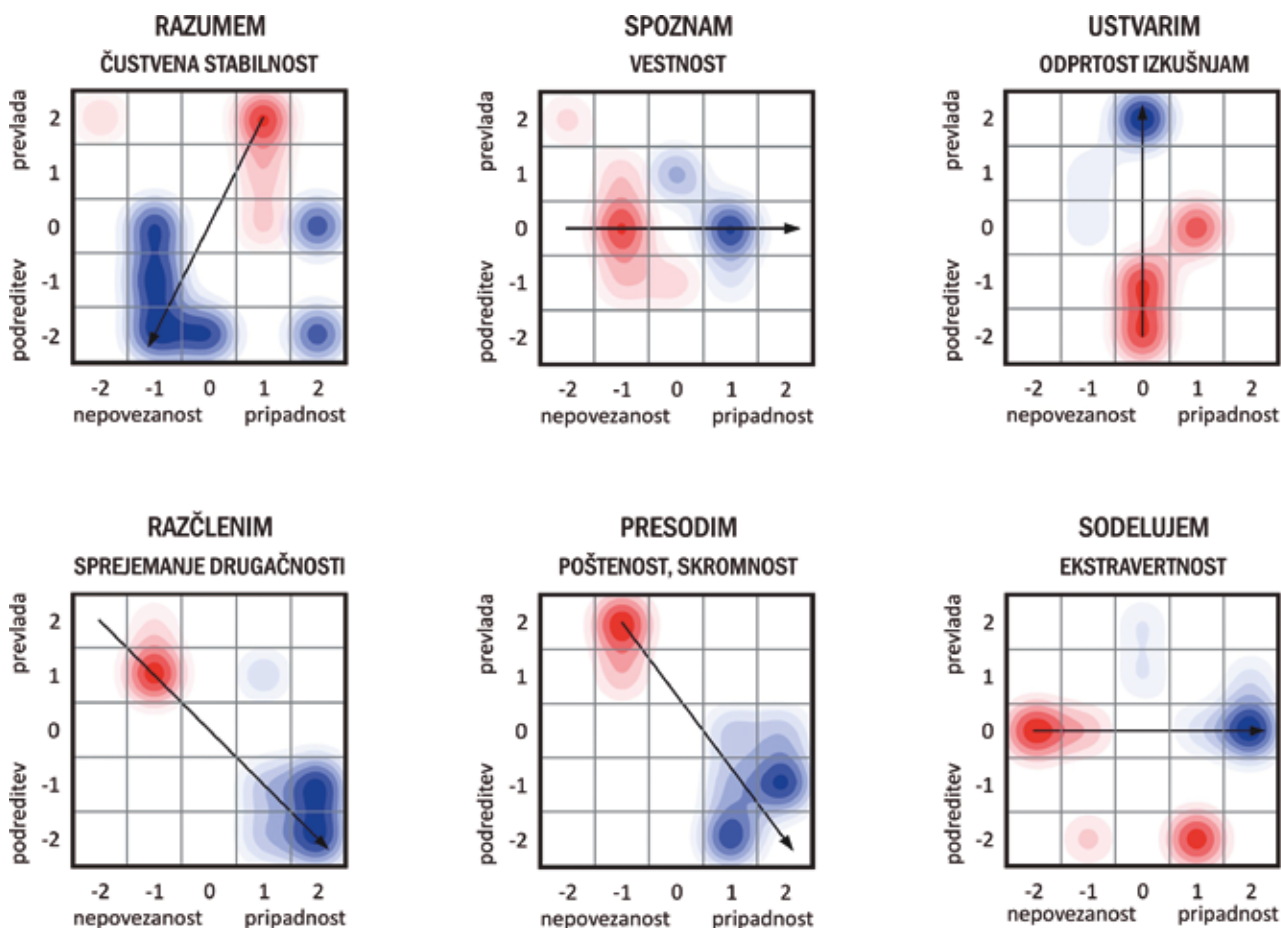
SPOZNAM, s pomočjo čutil

S pomočjo čutil spoznamo stvari iz okolja in izve-
mo, kaj se dogaja v zunanjem svetu; pri tem se prejete

informacije v naših mislih izrazijo z besedami. Vsi prikazi zgradbe osebnostnih lastnosti izhajajo iz naslednjega spoznanja: kar je pomembno za človeka, bo vedno našlo svoj izraz tudi v besedah. Anthony Mobbs (2020) je analiziral natanko 20.669 besed, ki opisujejo različna področja in načine človekovega izražanja osebnostnih lastnosti.

RAZČLENIM, s pomočjo razuma

Prejete informacije je treba urediti in razčleniti: to storimo s pomočjo razuma (in danes običajno tudi s pomočjo računalnikov). Na Sliki 4 vidimo, kako model HEXACO¹ združuje posamezne besede v šest skupin osebnostnih lastnosti. Vsaka skupina je razdeljena na dve podskupini, v katerih so besede z nasprotnimi po-

Slika 4: Osebnostne lastnosti na preglednicah prevlade in pripadnosti

1 Šestfaktorski model osebnostnih lastnosti. Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Model_osebnosti_HEXACO (dostop: 31. 8. 2022).

meni; na primer: malomaren – natančen, žaljiv – prijazen ali zadržan – živahen ... Negativni opisi so označeni z rdečo barvo, pozitivni opisi z modro barvo, vsi pa so umeščeni na preglednice prevlade in pripadnosti.

Razsežnost *prevlade* je na preglednicah prevlade in pripadnosti prikazana s spremembami v *navpični smeri*: spodaj najdemo nagnjenost k podrejanju drugim in zgoraj nagnjenost k prevladovanju nad drugimi. Povsem zgoraj torej najdemo *tekmovalni princip* v njegovi čisti obliki.

Razsežnost *pripadnosti* pa je prikazana s spremembami v *vodoravni smeri*: na levi strani najdemo nagnjenost k nepovezanosti z drugimi in na desni strani območje kar največje pripadnosti drugim. Povsem na desni strani preglednic prevlade in pripadnosti torej najdemo *sodelovalni princip* v njegovi čisti obliki.

Prikaz osebnostnih lastnosti na preglednicah prevlade in pripadnosti je presenetljivo skladen (!) s prostorsko razporeditvijo elementov Newtonovega zvočnega in barvnega kroga. To nas pravzaprav ne sme preveč presenetiti, kajti v obeh primerih imamo pred sabo vseobsegajočo zbirko posameznih sestavnih delov, urejenih v celoto v skladu s samo naravo stvari in sveta, ki nas obdaja.

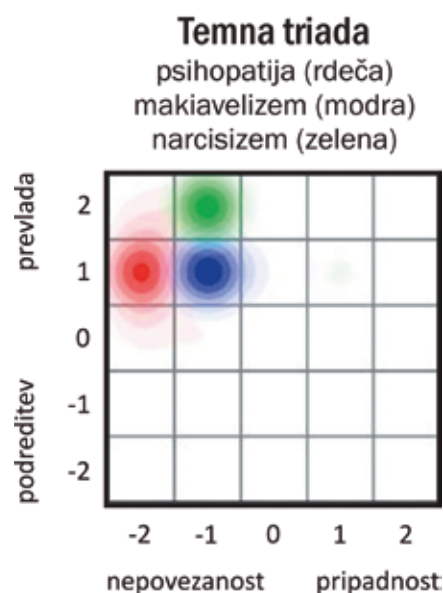
Delujem in SODELUJEM, s pomočjo čustev in motivacije

Čustva povezujejo informacije, pridobljene iz okolja, s tistimi, ki nam jih posreduje razum. Pri tem se notranja motivacija oblikuje glede na različne osebnostne lastnosti posameznikov in se nato izrazi v njihovih različnih dejanjih. Tu ima pomembno vlogo tudi družba – ter v njej šola –, ki določi dobro, ustrezno in pravilno smer razvoja osebnostnih lastnosti.

Puščice na Sliki 4 kažejo na smer sprememb in razvoja, ki sega od družbeno nesprejemljivih načinov vedenja (označeni z rdečo barvo) do družbeno sprejemljivih načinov vedenja (označeni z modro barvo). Toda presoja sprejemljivosti je lahko v takšnih ali drugačnih družbenih ureditvah različna, zato si nekatera področja teh dogovorov oglejmo natančneje.

Nevarni prostori človekove osebnosti

Še posebej je treba opozoriti na *nevarne prostore* človekove osebnosti, ki so na preglednicah umeščeni povsem zgoraj in čisto na levi; prikazani so na Sliki 5. Tukaj najdemo želje po kar največji prevladi nad ljudmi in hkrati po zavračanju vsakršne povezanosti z njimi – ime tega področja je oblikovano nadvse pomenljivo: temna triada. Na njej najdemo osebnostne lastnosti psihopatije, makiavelizma in narcisizma, z njimi pa se tesno povezujejo besede *sovražstvo*, *napad* in *krutost*. Veliko, res veliko moškega oziroma tekmovalnega principa vsebuje to področje, in malo, čisto malo ženskega oziroma sodelovalnega principa!

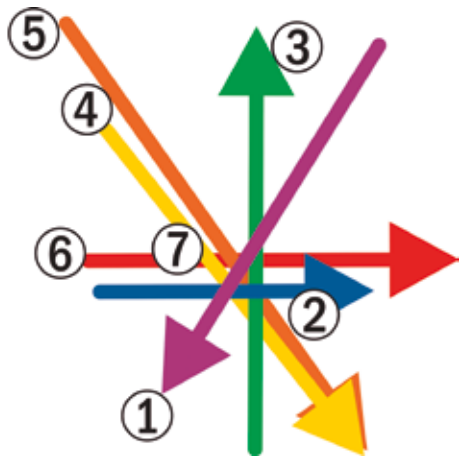

Slika 5: Položaj temne triade na preglednici človekovih osebnostnih lastnosti

Združevanje osebnostnih področij z elementi Newtonovega kroga

Na Sliki 6 je zbirka puščic, ki prikazujejo smeri osebnostnega razvoja, že pripravljena za preslikavo na območje Newtonovega kroga. Vidimo lahko, da so smeri *dobrega* oziroma *družbeno zaželenega razvoja osebnostnih lastnosti* praviloma usmerjene kar najbolj stran od območja temne triade ... razen ... Razen na osebnostnem območju »odprtost izkušnjam«, ki je predstavljeno z zeleno puščico. To področje se tesno povezuje z izobraževalnim ciljem *ustvarjam* in prav zato lahko tukaj

zaslutimo nekaj malega zadrege. Prva verzija Bloomove taksonomije je ustvarjalno nevarnost previdno kar izpustila, dopolnjena verzija pa jo je postavila na najvišje mesto in podelila dovoljenje za ustvarjanje le najboljšim ali drugače preizkušenim učencem.

Slika 6: Smeri osebnostnega razvoja, pripravljene za prikaz v Newtonovem krogu

Preoblikovanje družbenega odnosa do ustvarjalnosti

Ustvarjalnost je torej tista osebnostna lastnost, ki je šele nedavno spremenila svoj pomenski predznak; pri tem so se zamenjale tudi rdeče in modre oznake na poljih prevlade in pripadnosti, zamenjale pa so se tudi smeri puščic, ki jih povezujejo.

Skupina rdeče obarvanih polj, ki danes določa izhodiščni položaj izgrajevanja osebnostne lastnosti *odpr-*

tost izkušnjam, se sicer imenuje *nevrotičnost*. Današnja družbena podpora razvoju ustvarjalnih principov utegne torej v prihodnosti pomembno prispevati k blaženju mnogih vrst in oblik duševnega nemira.

Kako naj uporabljamo ustvarjalne principe v hitro spreminjajočem se okolju?

Šele trideset let mineva, odkar je Meredith Belbin (1993) opozoril, da je ustvarjalnost nujen pogoj za uspešnost gospodarskih organizacij. Tudi v šolah se odnos do ustvarjalnosti spreminja – ker se je spremenila družba, v kateri živimo. Danes je poučevanje ustvarjalnih procesov v šolah nujno potrebno, kajti učence moramo usposobiti za opravljanje poklicev prihodnosti – za katere pa niti še ne vemo točno, kakšni bodo. Vemo pa, da bodo morali današnji učenci, prihodnji odrasli, v kar največji meri *obvladovati celotni obseg izobraževalnih ciljev* in razviti vse svoje *osebnostne lastnosti*, da bodo lahko kasneje v življenju vzpostavljali nova znanja in spretnosti tudi samostojno. In pa, poudarimo še posebej: da bodo še vedno znali pripisati *pomen* svojemu življenju.²

3. del: Zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

V Preglednici 4 so zbrani vsi elementi naših dosedanjih razmislekov. V prvem stolpcu so zapisani izobraže-

Preglednica 4: Medsebojne povezave izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

Izobraževalni cilji	Osebnostne lastnosti	Timske vlog
6 Sodelujem	6 Ekstravertnost	6 Sodelavec v skupini
5 Presodim	5 Poštenost	5 Vodja
4 Razčlenim	4 Sprejemanje drugačnosti	4 Strokovnjak
3 Ustvarim	3 Odprtost izkušnjam	3 Ustvarjalec
2 Spoznam	2 Vestnost	2 Raziskovalec virov
1 Razumem	1 Čustvena stabilnost	1 Urednik, predstavljalec, izvajalec

² Elon Musk's Last Warning 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=UI7xZDo0LCE&t=455s> (dostop: 31. 8. 2022).

valni cilji in v drugem osebnostne lastnosti. V tretjem stolpcu so dodane še posamezne timske vloge, ki povezujejo pomenska področja posameznih vrstic, za dobro nazornost pa smo uporabili še barve Newtonovega kroga.

Opazimo lahko, da so pomenska področja zapisov v posameznih vrsticah dobro usklajena med seboj. Le v rumeni vrstici so nekoliko bolj oddaljena med sabo: *razčlenim*, *sprejemanje drugačnosti* in *strokovnjak*. V mislih jih lahko uspešneje povežemo, če ob zahtevi po visokih razumskih zmožnostih, ki jih Bloomova taksonomija predvideva pri doseganju izobraževalnega cilja *razčlenim*, hkrati predvidimo še, da mora *strokovnjak* pri oblikovanju rešitev tudi *sprejemati drugačnost* različnih vidikov, pa tudi miselnih sposobnosti svojih sodelavcev. Prav tako tudi učitelj v šoli upošteva različnost svojih učencev.

Timsko vlogo *strokovnjaka* (in ravno tako tudi vlogo *vodje*, *seveda*!) bo na začetku jasno prevzel kar učitelj,

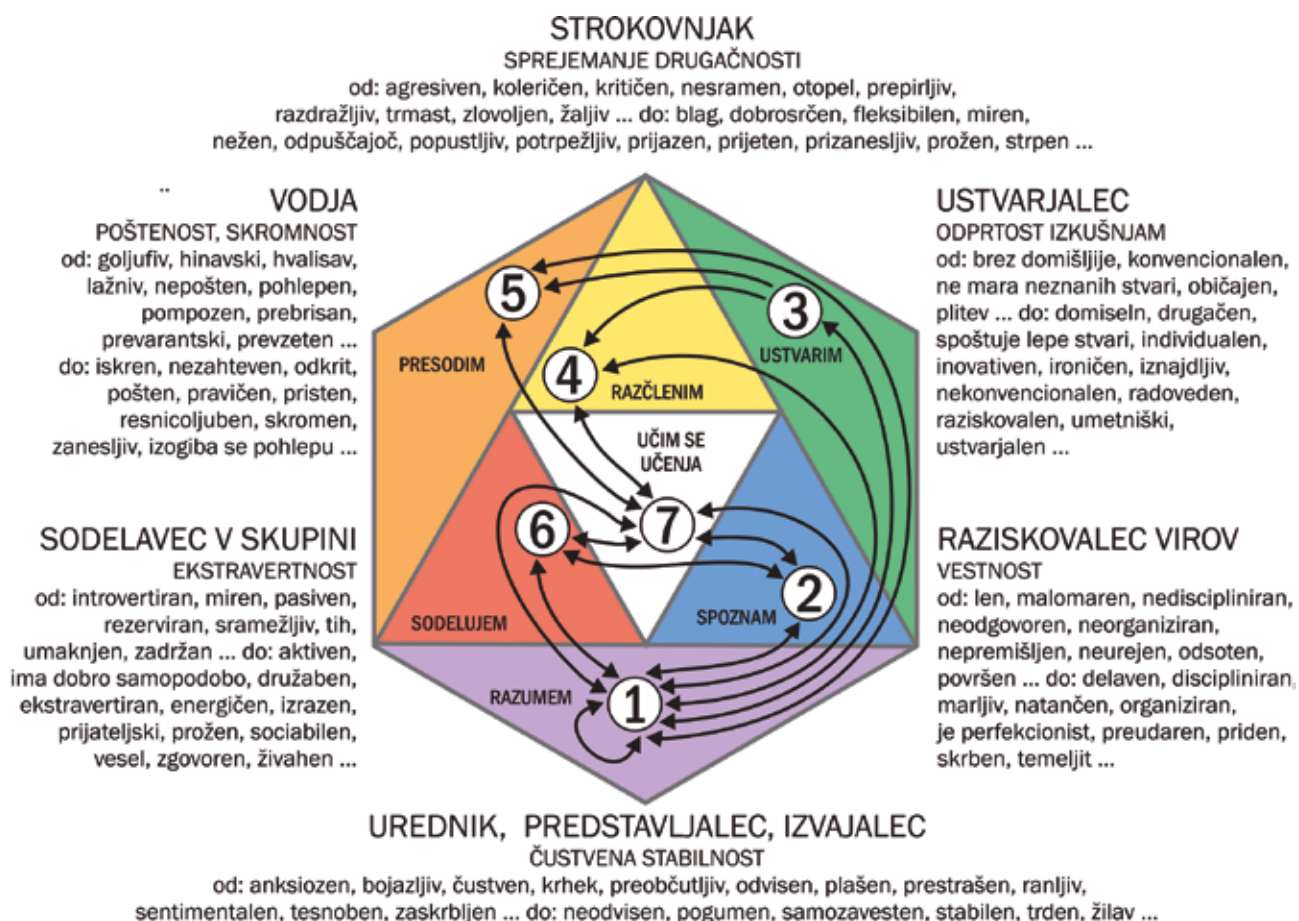
toda kasneje naj te zadolžitve, v posameznih manjših skupinah, opravljajo tudi učenci. Pri tem bodo imeli mnogo priložnosti za osebnostni razvoj, kajti s poučevanjem se učimo.

Naša naslednja in hkrati zadnja naloga je na vso srečo dokaj preprosta: vse predstavljene elemente bomo sedaj združili in z njimi oblikovali zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog.

Zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

Vsebine ciljev osebnostnega razvoja

Na Sliki 7 so predstavljeni cilji osebnostnega razvoja. Najprej so navedeni tisti, ki danes označujejo začetne stopnje razvoja človekove osebnosti (na Sliki 4 so bili poprej označeni z rdečo barvo), nato pa so

Slika 7: Zemljevid izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

navedeni še pozitivni opisi (označeni so bili z modro barvo).

Smeri potovanja po Zemljevidu izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog

Že na Sliki 4 smo lahko ugotovili, da obstajajo med posameznimi rdeče in modro označenimi polji različne mogoče povezave. Na Sliki 7 pa so te povezave zbrane na enem mestu in ob pogledu nanje lahko *precej jasno* vidimo, da se iz njih oblikuje več različno velikih krogov:

Najmanjši krog

Po tem krogu potujejo vsi tisti, predvsem odrasli, ki so trdno prepričani, da stvari dobro razumejo, v resnici pa jih sploh ne. Nočejo poslušati opozoril, da poleg njihovega mnenja obstajajo tudi druge stvari, druga prepričanja in druge resnice. Njihova priljubljena beseda je: »Verjamem!« (1–1–1 ...).

Delni krogi

Potovanje po delnem oziroma manjšem razvojnem krogu si običajno izbere učna praksa, ki sledi napotkom Bloomove taksonomije. Učitelji se pri tem po najboljših močeh *približujejo* naravnim smerem učnega potovanja med ciljema *razumem* in *spoznam*. Predvsem s sposobnejšimi učenci se posvečajo tudi drugim izobraževalnim ciljem ter ob tem, *mnogokrat le z njimi*, dosegaajo še cilj *učim se učenja*. Pri učnem potovanju po manjšem krogu – na glasbenih šolah, pa tudi na vseh drugih šolah – pravzaprav sploh ni nujno, da bi med posameznimi predmeti prihajalo do kakršnihkoli medpredmetnih povezav. Učenci si morajo iz doseženih izobraževalnih ciljev pri različnih predmetih *sami* izgraditi svoj pogled na celoto glasbene (oziroma splošne) podobe sveta.

Vsekakor je na zemljevidu izobraževalnih ciljev, osebnostnih lastnosti in timskih vlog mogoče prepoznati še mnoge druge delne, prav zanimive obsege učnega potovanja. Prešeren opiše svojega prijatelja Matija Čopa takole: »Dihur, ki noč in dan žre knjige, od sebe pa ne da najmanjše fige.« (1–2–7–4–7–5–7–1) Ali pa butalski kovač, ki pravi: »Pokazalo se bo. Če bo špi-

často, bodo vile, če široko, bo lopata.« (1–6–1–7) In podobno ...

Celostni krog

Že prve ustvarjalne dejavnosti napotijo učence na *potovanje po večjem krogu izobraževalnih ciljev* – pri tem je seveda hitrost in zapletenost potovanja usklajena z njihovimi zmožnostmi in usposobljenostmi. Zato jih bodo njihovi lastni ustvarjalni dosežki vabili, da jih ponovno pregledajo, presodijo o svoji uspešnosti in po potrebi – še najraje v medpredmetnih skupinah – oblikujejo izpopolnjene rešitve. Učenci bodo *brez velikega dodatnega navora* prehodili celotno področje izobraževalnih ciljev in hkrati razvijali celoto svojih osebnostnih lastnosti; približno takole: 1–2–3–4–5–7–6–1. Zapisano zaporedje pa nakazuje težave, ki se utegnejo pojaviti na prehodu s področja *presodim* na področje *sodelujem*. Zaradi sestopa iz principov prevlade, ki jih spodbuja bližina polj temne triade, v principe pripadnosti in sodelovanja v skupini, velja na tem prehodu »ustaviti konje« in na novo urediti misli. Na področju *učim se* učenja lahko vse skupaj v miru pregledamo in si pripravimo načrt sodelovanja.

Pri delu upoštevajmo naslednje vodilo: **Vsak izobraževalni in osebnostni cilj se lahko v popolnosti izgradi le ob hkratnem doseganju vseh drugih ciljev.**

In kaj vse to pomeni za učence?

Na vse skupaj pogledjmo še z vidika učencev. Ti morajo na svoji poti spoznavanja, vadenja ter na koncu še obvladovanja glasbenega jezika trdo in vztrajno delati ter se pri tem tudi marsičemu odpovedati. Sorazmerno redki so trenutki, ko se lahko na nastopih ali drugih priložnostih izkažejo z vsem naučenim in si prislužijo odobravanje poslušalcev. Ne gre drugače: glasbenega jezika se je *težko učiti* in se ga je *naduse težko dobro naučiti*. Toda če na prijetno stran tehtnice dodamo *nekaj ustvarjalnih elementov*, se utegne pogled učencev na glasbeno šolo pomembno spremeniti; lahko bi rekli – na novo *uravnotežiti*.

Vsaka ustvarjalnost lahko poteka samo v neobremenjenem in spodbudnem učnem okolju, ki mu veselje, zabava in dobra volja niso tuji. Pri tem velja tudi, da

vsakdo raje uresničuje ustvarjalne ideje, če je poprej sodeloval pri njihovem oblikovanju, pa čeprav v rešitvah ni bila sprejeta prav njegova zamisel – tako velja tudi v svetu odraslih. Na novo ustvarjene medpredmetne povezave, ki smo si jih vsi skupaj poprej lahko samo želeli, bodo dodatno osmislile vlogo nauka o glasbi, ki so ga modri ustanovitelji glasbenega šolstva v Sloveniji vzpostavili že pred dobrimi dvesto leti. Podoba glasbene šole v očeh okolja se utegne izboljšati, kajti ljudje smo se v življenju že davno *navadili*, da usmerjamo svojo pozornost predvsem na *nove stvari*. Učenci glasbenih

šol, ki se seveda hkrati izobražujejo tudi v osnovnih in srednjih šolah, pa bodo s svojimi ustvarjalnimi dosežki z veseljem okrepili tudi različne oblike povezovanja med šolami – in s tem izkoriščali vsakršne priložnosti za izgradnjo svoje samopodobe.

Glasbena šola bo z izoblikovano prakso učnega potovanja po celotnem obsegu izobraževalnih in osebnostnih ciljev lahko prevzela pomembno usmerjevalno in morda celo vodilno vlogo na stičiščih izobraževanja in spodbujanja osebnostne rasti učencev.

Viri

Anderson, W. L. in drugi. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja*. Zavod RS za šolstvo.

Belbin, R. M. (1993). *Management Teams. Why They Succeed or Fail*. Butterworth-Heinemann.

Beuermann, D. (2000). *Kam po Bloomu? Procesna taksonomija učnih ciljev*. Zavod RS za šolstvo.

Beuermann, D. (2013). Dur in mol ter lidijski jazz. *Glasba v šoli in vrtcu*. Letn. 17, št. 3, str. 12–26. Zavod RS za šolstvo.

Marin, I. et al. (1997); v: Kuret et al. (2003). *GLASBA – Izobraževalni programi, predmetniki, učni načrti*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Mobbs, AED. (2020). *An atlas of personality, emotion and behaviour*. PLoS ONE 15(1): e0227877. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227877>

Veyne, P. (1988). *So Grki verjeli v svoje mite? Eseg o konstitutivni imaginaciji*. Založba I*cf. (Rdeča zbirka).

Kulturni
bazar

2023

31. marca 2023

v Cankarjevem domu v Ljubljani

DVORANA DUŠE POČKAJ

15.00–16.00

Sodobna klasična glasba za harfo in elektroniko, komentirani koncert

Izvajata: Urška Rihtaršič in Mauricio Valdés San Emeterio

Kaj pomeni pojem »sodobna klasična glasba«? Kakšna sta mesto in vloga klasičnoglasbene produkcije v sodobni družbi? Kako z njo spoznavati najmlajše in malo starejše poslušalce in zakaj je to pomembno? Komentirani koncert, ki je bil zasnovan z mislijo na zgoraj zastavljena vprašanja, bo predstavil novejšo skladbo za harfo in elektroniko, med njimi tudi delo, napisano posebej za to priložnost.

Urška Rihtaršič je harfistka, muzikologinja in učiteljica harfe. V Ljubljani je zaključila študij harfe na Akademiji za glasbo ter študij muzikologije in sociologije kulture na Filozofski fakulteti; v sklopu obeh študijev je bila prejemnica študentske Prešernove nagrade. Že skoraj desetletje poučuje harfo na Glasbeni šoli Jesenice, kot izvajalka in raziskovalka pa se v zadnjih letih prvenstveno posveča sodobni klasični glasbi. Je doktorska študentka muzikologije ter sodelavka festivala Forum nove glasbe in inštituta .abeceda. Kot harfistka sodeluje z uveljavljenimi ansambli za sodobno glasbo in v priložnostnih zasedbah neodvisne produkcije.

Mauricio Valdés San Emeterio je improvizator, skladatelj, raziskovalec zvoka in kurator. Dejaven je na različnih umetniških področjih, še zlasti se posveča elektroakustični in eksperimentalni glasbi, kjer kompozicijo prepleta z razvojem programske opreme. Študij kompozicije in tehnologije je zaključil v Mehiki, kot raziskovalec in profesor je deloval v Mehiki in Španiji, kot ustvarjalec pa je reden gost festivalov in ciklov sodobne glasbe po svetu. Od leta 2011 živi in ustvarja v Sloveniji, kjer je nepogrešljiv člen tako institucionalne kot neodvisne produkcije; trenutno je sodelavec laboratorija HEKA (Koper), ki deluje na presečišču znanosti, umetnosti in tehnologije.